

NACRX001OONH
prvotní identifikátor

Dne: 15.01.2015 Naše značka: NA- 3085-5/12-2014 Vyřizuje/tel.: Ing. Miroslav Kunt / 974 847
334

Vaše značka:

ZPRÁVA ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

MÍSTO: Istanbul, Turecko

ÚČEL CESTY: Účast na konferenci „URLA 2014:Management of Cultural Heritage and Cultural Memory Institutions“ v rámci projektu DF11P01OVV023 „Interoperabilita v paměťových institucích (INTERPI)“

ÚČASTNÍCI CESTY: Ing. Miroslav Kunt, Mgr. Marie Balíková (Národní knihovna ČR)

ZPRÁVU PODÁVÁ: Ing. Miroslav Kunt

NAVŠTÍVENÉ INSTITUCE: Ottoman Archives Building - Republic of Turkey General Directorate of State Archives

TRVÁNÍ CESTY: 16. září – 21. září 2014

DATUM VYHOTOVENÍ: 13. října 2014

SCHVALUJE: PhDr. Eva Drašarová, CSc., ředitelka Národního archivu

podepsáno elektronicky

TEXT ZPRÁVY ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

ČÁST VŠEOBECNÁ:

Odlet z Prahy: dne 16. 9. 2014 v 12.05 hod. (let TK 1768)

Přílet do Istanbulu: dne 16. 9. 2014 v 15.35 hod.

Odlet z Istanbulu: dne 21. 9. 2014 v 9.20 hod. (let TK 1767)

Příjezd do Prahy: dne 21. 9. 2014 v 11.05 hod.

Ubytování: v Grand Hotel Gulsoy, Sehzadebasi Cad. 17, Istanbul (5 nocí)

Vyúčtování cesty: provedeno v NA v předepsané lhůtě po návratu. **Placeno z prostředků projektu INTERPI.**

ČÁST ODBORNÁ:

Čtyřdenní konference se konala v nové budově Osmanského archivu, značně vzdálené od centra Istanbulu (a od pořádající univerzity). Program byl rozdělen na sekce, takže účastníci museli z programu vybírat. To bylo ztíženo tím, že domácí přednášky byly v programu uváděny jen v turečtině, i když byly kvalitně tlumočeny do angličtiny. Alespoň se tak nepotvrdily počáteční obavy, že naše účast bude jazykově zcela limitována. Bohužel, slíbené zveřejnění prezentací a zvukového streamu přednášek ohlášené na říjen, nebylo zatím realizováno. Kromě vlastní přednášky, která vyvolala živý zájem některých přítomných kolegů, bylo několik dalších přednášek věnováno aplikaci mezinárodních standardů a pravidel v národních prostředích (konceptuální modely, pravidla RDA, EAD-CPF, ISAAR /CPF/), tvorbě znalostních bází paměťových institucí, sociálnímu webu (folksonomie, tagování) a sémantickému webu. Z vyslechnutých příspěvků jsou níže uvedeny pouze některé, celý program je k dispozici na adrese <http://unak2014.unak.org.tr/en/program>.

Náš příspěvek na téma „**Interoperability in Memory Institutions in Czechia: INTERMI Project**“, který za indisponovanou Marii Balíkovou přednesl Miroslav Kunt, obsahoval informace o projektu INTERPI, které vyvolaly veliký zájem. Zvláště byla ceněna kooperace mezi paměťovými institucemi v Česku, definice požadavků a respekt k požadavkům jiných komunit. Také informace o našem „kritickém“ přístupu k aplikaci pravidel RDA, tedy k jejich ne plnému respektování v oblasti označení korporací (např. korporativnost) vyvolala zájem.

Přednáška Prof. Dr. Yaşar Tony z Hacettepe University na téma **The Future of Cultural Heritage** byla zaměřena na význam kulturního dědictví pro poznání minulosti národa nebo etnika. Jeho rodina pochází z Rumunska (emigrovali).

Dotkl se problému definice „Heritage science“ jakožto vědy o přístupu ke kulturnímu dědictví, jeho ochraně, interpretaci a správě s tím, že tato věda zůstává bohužel eklektická. V 19. století došlo k nacionalizaci, z níž často plyne destrukce kulturního dědictví, jejímž důsledkem je „kolektivní amnézie“. Problematiku demonstroval na řecké ortodoxní církvi a řečtině v Turecku (známé události počátku 20. let 20. století). Velmi názorné jsou též události v Mostaru (zničení Starého mostu) a Sarajevu (vypálení Národní knihovny) v 90. letech. V regionu bylo zničeno také 6 mešit, vše v rozporu s Ženevskými úmluvami z roku 1949 zakazujícími útok na historické památky a místa bohoslužeb. Spisovatel Louis de Bernières použil v tomto případě pojem „balkánská Alzheimerova choroba“. Také pojem „balkanizace“ vyvolává negativní konotace.

Kulturní dědictví generuje 1,7 % HDP a má i sociální dopad. Evropská unie nechala vypracovat studii rámcové dohody o kulturním dědictví. Různé kultury vytvářejí „Homo Culturaly“.

Chiara Rosati představila za kolektiv spolupracovníků z Institutu aplikované matematiky a informačních technologií „Enrico Magenes“ v příspěvku „**A Knowledge Model for Supporting Digital Exploration of Historical Industrial Archives**“ projekt R.I.C.E.R.C.A (<http://ricerca.ge.imati.cnr.it/>) týkající se zpracování, zpřístupnění a vyhledávání v průmyslovém archivu strojírenské firmy Ansaldo. Archiv obnáší 15 tisíc bm archiválií, 400 tisíc fotografií, 5 tisíc filmů, sbírku muzejních artefaktů a knihovnu specializovanou na průmysl a ekonomii. Původně byl zřízen v roce 1980 jako podnikový, od roku 2000, resp. 2007 je ve správě nadace Ansaldo – Finmeccanica Group. Vlastní projekt (Risorse Industriali Culturali: Estrazione e Raccolta dei Contenuti per Accessibilità) je rozvržen na roky 2013-2015 a je financován Evropskou komisí. Základem pro vyhledávání je využití sémantiky. Za specifické pro průmyslové archivy autoři považují vysokou heterogenitu v oblasti médií, materiálů a typů dokumentů. Problematiku řeší extrakcí znalostního obsahu a jeho kontextualizací. Od počátku přitom mají na paměti, že uživatelé mohou být jak profesionálové (historici, archiváři), tak běžní uživatelé (občané, zaměstnanci firmy, studenti). Autoři se pokusili definovat obsah a strukturu znalostního modelu průmyslového archivu. Důsledkem toho byl požadavek na ontologický vyhledávací nástroj. Vlastní znalostní model sestává z:

- 1) identifikace taxonomie z obsahu konceptů popisu,
- 2) identifikace kategorií sérií,
- 3) identifikace vazeb mezi koncepty popisu a sériemi,
- 4) mapování existujících sérií na identifikované kategorie sérií,
- 5) validace znalostního modelu.

Ontologie je technologicky řešena na základě doporučení OWL 2 Web Ontology Language a vytvářena editorem Protegé 4.3. Formalizováno bylo 330 jednotek v taxonomii konceptu popisu, 210 v taxonomii kategorií sérií a 110 instancí v rámci archivu. Definovaný model ontologie je užít jako sémantický vizuální nástroj pro efektivní a jednoduché prozkoumávání archivu. Znalostní model je připraven speciálně pro archiv firmy Ansaldo, ale jeho metodologie je použitelná i pro jiné typy podnikových archivů.

Małgorzata Fedorowicz-Kruszewska ve svém příspěvku „**Access to Cultural Heritage for People with Special Needs – the Polish Case**“ hovořila o potřebách hendikepovaných osob, kterých je celosvětově 15%. Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) na svém jednání v Marakeši v roce 2013 řešila přístup těchto osob k zveřejněným dílům (Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired, or Otherwise Print Disabled). Rampa u budovy je přístupnost stavební, která však nedostačuje k zpřístupnění kultury. Obecně se rozlišují následující prvky přístupnosti:

- architektonický návrh (barvy, kontrast, svítivost, alternativní prezentace objektů)
- přístupnost formátů (Braillovo písmo, titulkování, audiopopis)
- asistivní technologie (např. čtecí programy)
- služby (např. překlad do znakové řeči)
- přístupnost internetu

V Polsku z tohoto pohledu zadalo Ministerstvo kultury analýzu jím řízených institucí.

Příspěvek **Digital Preservation Policies in Bulgaria and Turkey** kolektivu autorů z Bulharska a Turecka (Tania Todorova, Bülent Yılmaz, Tolga Çakmak, Elisaveta Tzvetkova) narazil na problematiku velmi blízkou projektu INTERPI. Na dotaz, zda se připravuje zastřešující rejstřík k různým dokumentům (z osmanského období) odpověděla přednášející, že hlavním problémem je kapacita (personální). Je potřeba zastřešující platformy jako v Bulharsku, o čemž se musí rozhodovat na řídicí úrovni. U dokumentů z osmanského období přistupuje navíc problém transliterace textu z arabského písma. Hlavním problémem zastřešení je identifikátor sdílených záznamů.

Prezentace Prof. Dr. Pietro Livi z univerzity v Boloně na téma „**The Scientific Restoration: The Principles of Conservation of Archival and Library Documents**“ byl pojednán v principu jako propagace firmy, ale přinesl několik zajímavých technologických informací, v Evropě však známých. Zabýval se vysoušením dokumentů po povodních lyofilizační metodou. Zařízení, která jsou jen na třech místech v Evropě (Itálie, Německo, ČR), pojme 20 bm na 1 náplň.

Yusuf Yalçın v příspěvku „**Özel Arşivler: Türkiye’de Kent Arşivlerinin Yapısı ve Durumu**“ představil nestátní archivnictví v Turecku. Zahrnuje archivy spolků, politických stran, firem. Na grafech přednášející prezentoval strukturu archiválií – procentní podíl jejich jednotlivých druhů (mapy, fotografie, deníky, letáky, osobní záznamy). Největší podíl v nestátních archivech mají osobní fondy. V Turecku také existuje 7 městských archivů. Jeden z nich (vlastní) představil. Jde o archiv „Ahmet Pirıştina Kent Arşivi Müzesi“ (APIKAM, angl. Ahmet Piristina Museum and City Archives Place) v Izmiru. Zmínil rozpočet – 850 tisíc TL ročně a dotkl se standardizace. Kromě problémů s transkripcí citovaném i v jiných příspěvcích, jsou nedostatkem také různorodé pořádací (klasifikační) systémy v různých archivech, jejichž sjednocení není možné. Státní archivy prý nemají na rozdíl od městských archivů žádný projekt v této oblasti.

Zdůraznil dále v souvislosti s nestátními archivy respektování principů soukromého vlastnictví (právních norem). Následně se rozpoutala ostrá diskuse mezi zástupci nestátních archivářů a zástupci archivů státních, především domovského Osmanského archivu. Zazněly poznámky k transkripci arabského písma, která je v tureckém archivnictví velmi důležitá pro zpřístupnění archiválií. Malé archivy podle zástupců Osmanského archivu mají problémy se zaměstnanci, rozpočtem – státní archivy jsou efektivnější. Dále v diskusi zaznělo, že se malým archivům nedostává žádné pomoci od centra (generální ředitelství archivů), je snaha přeměnit státní archivnictví na soukromé. Otázka „soukromé nebo státní“ rezonovala v celém archivním bloku konference.

Příspěvek Yildirim Nas „**Dijital Koruma**“ se věnoval dlouhodobému ukládání dokumentů a dotkl se také digitalizace jako vícesložkového procesu. Životní cyklus technologie je postaven na 20 let, je potřeba uplatňovat principy risk managementu. Kontinuita uchovávání je tedy velmi drahá. Důvodem ztrát dat je především lidský faktor (personál), nedostatečná standardizace SW (nutnost nezávislých formátů, když je standardně používáno 800 datových formátů). Autor příspěvku zastupoval firmu Preservica, která je distributorem anglické firmy Tessela (její Safety Deposit Box používá řada archivů ve světě jako digitální archiv). Digitalizace se dotýkaly i další příspěvky. Byla zmíněna turecká norma pro digitalizaci TS 13298 a také rozsah digitalizace v Osmanském archivu, který disponuje 5 miliony skenů. Za podmínku digitalizace je považována inventarizace dokumentů a také plánování se systémem DMS (digitalizační workflow).

Hüseyin Eşki v příspěvku „**Suna Kıraç Kütüphanesi Dijital Koleksiyonları: İş akışı ve Standartlar**“ představil digitalizaci na soukromé Koç University v Istanbulu. Digitální sbírka obsahuje přes 25 tisíc skenů. Popisná metadata vycházejí z dublin core a mohou být harvestována prostřednictvím OAI-PMH. Pro skenování jsou nastaveny parametry: barevná hloubka 16 bit, rozlišení 300 dpi, tiff (+ kopie v jpeg), využití OCR. Jedna kopie je ukládána na DVD v robotu s kapacitou 3,5 TB. Kladen je důraz na interoperabilitu na základě dublin core - prvky popisu jsou: right, source, language, identifier, description, type, format, coverage, date, relation, contributor, subject, title, creator, publisher. Součástí prezentace byl též přehled mapování popisných prvků na prvky dublin core. Alternativní název se používá zejména pro transkripci do arabského písma. Digitální dokumenty jsou uchovávány v systému Preservica (viz výše). Citovány byly i normy, které Preservica splňuje: ISO/TR 13298, ISO/TR 13028, ISO 14721/OAIS, ISO 16363.